

Riktlinje – Insatser utan individuell behovsprövning

Antagen av kultur- och folkhälsonämnden, 2025-06-19 §60

Ansvarig nämnd: Kultur- och folkhälsonämnden

Reviderat senast 2025-06-19 § 60

Inledning

I detta dokument beskrivs de så kallade öppna insatserna som tillhandahålls av kultur- och folkhälsoförvaltningen. Varje insats beskrivs kort utifrån innehåll, omfattning (där det finns tydligt fastställt) och till vilken målgrupp som insatsen ges. Dokumentet redogör för nuläge vad gäller insatser som ges till Hylte kommuns invånare utan individuell behovsprövning. I framtagandet av dokumentet har avvägningar och bedömningar gjorts av vad som utgör en insats i begreppets mening. Insatser som benämns på olika sätt men där innehållet är likt, har lagts ihop under ett insatsnamn och så långt som möjligt benämns insatserna utifrån innehåll och inte funktion.

Med ny lagstiftning tillkommer dokumentationskrav på samtliga insatser. Skyldigheten att dokumentera gäller inte uppgifter om enskildas personliga förhållanden vid rådgivning, oavsett om det ges utan eller med individuell behovsprövning. Dokumentation av andra uppgifter, exempel övergripande uppgifter som behövs för att följa upp eller kontrollera verksamheten, omfattas inte av undantaget.

Beskrivning av insatser utan behovsprövning

Nämnden får, från och med 2025-07-01, erbjuda insatser till enskilda och grupper utan individuell behovsprövning (Socialtjänstlagen 11 kap 5 §). Nämnden fattar beslut om vilka insatser som ska erbjudas utan individuell behovsprövning. Nämnden kan, vid ett sådant beslut, välja om insatsen ska vara öppen för alla eller om den enskilde måste uppfylla vissa villkor för att kunna ta del av den. Nämnden får, även utan vårdnadshavarens samtycke, tillhandahålla insatser utan föregående individuell behovsprövning till barn som fyllt 15 år.

Vissa insatser ska enligt lagen fortsatt kräva individuell behovsprövning:

- kontaktperson, kontaktfamilj eller kvalificerad kontaktperson
- vård i familjehem
- vård i LVM-hem och särskilda ungdomshem enligt LVU
- vård av barn eller unga mellan 18 och 20 år i jourhem, stödboende, skyddat boende och HVB
- plats i särskilda boendeformer för äldre och bostäder med särskilt stöd för personer med funktionsnedsättning
- hem för viss annan heldygnsvård, vilket avser korttidsboende
- ekonomiskt bistånd

Dokumentation av insatser utan behovsprövning

I den här riktlinjen regleras hur respektive insats utan behovsprövning ska dokumenteras. Huvudregeln är att insatser utan behovsprövning ska omfattas av samma dokumentationskrav som insatser som föregåtts av individuell behovsprövning (Socialtjänstlagen 14 kap 3 § SoL). Dokumentation krävs för att insatsen ska vara ändamålsenligt, för att kunna följa upp verksamhetens kvalitet och för att den enskilde ska kunna ta del av dokumentationen i efterhand för att få förståelse för insatsens innehåll. För vissa insatser finns dock skäl att undanta dokumentationskravet.

Undantag från dokumentationskravet görs för följande insatser:

- 1) Rådgivning och information (Socialtjänstlagen 14 kap 4 § SoL).
- 2) När socialnämnden har medgett undantag från dokumentation då det finns särskilda skäl (Socialtjänstlagen 14 kap 5 § SoL).
 - a. Om dokumentationen medför att enskilda avstår från att ta kontakt med socialtjänsten (behov av anonymitet).
 - b. Vid öppna verksamheter som är utformade som mötesplatser eller träffpunkter (skäl att dokumentera personliga uppgifter saknas).

Undantag från kravet på dokumentation gäller enbart uppgifter som kan röja den enskildes identitet, till exempel namn och personnummer, men även andra uppgifter som kan påverka den enskildes vilja och motivation till kontakt. Övriga uppgifter som krävs för att följa upp och kontrollera verksamheten ska dock dokumenteras, exempelvis uppgifter om omfattningen av de insatser som tillhandahålls, antalet deltagare samt deras ålder och kön. Det kan också vara avidentifierade uppgifter om deltagarnas mående och sociala situation när insatsen inleds respektive avslutas.

Inför ett beslut om att undanta en insats från dokumentation (enligt punkt 2) behöver nämnden göra en risk- och konsekvensanalys av verksamhetens insatser och målgruppens behov för att kunna ta ställning till om det finns särskilda skäl som motiverar undantag från kravet på dokumentation.

Beslutet om undantag ska avse alla som deltar i insatsen, inte i förhållande till en enskild individ. Vidare ska beslutet gälla i förhållande till en specifik insats. Det är inte möjligt att göra ett generellt undantag från kravet på dokumentation. Det är inte heller möjligt för utförare att på eget initiativ fatta sådana beslut eller avstå från dokumentation.

Grundförutsättningar för insatser utan behovsprövning

Alla insatser utan behovsprövning ges utifrån frivillighet. Insatserna riktar sig till personer som är bosatta i Hylte kommun och erbjuds inom ramen för förvaltningens egen verksamhet. För vissa insatser finns dock undantag som regleras under respektive insatsrubrik. Insatser utan behovsprövning erbjuds under förutsättning att det finns efterfrågan. Vid hög efterfrågan av en insats kan det uppstå väntetid för att ta del av insatsen. Insatsen ska dock verkställas inom rimlig tid, under samma förutsättning som insatser med beslut ska verkställas. Den som genomför insatser utan behovsprövning ska informera deltagare om möjligheten att ansöka om individuellt behovsprövade insatser, på ett lämpligt sätt och i lämplig utsträckning.

Fortsatt rätt till individuell behovsprövning

Möjligheten att tillhandahålla insatser utan individuell behovsprövning innebär inte någon inskränkning i den enskildes rätt till behovsprövade insatser eller socialnämndens skyldigheter att utreda och pröva sådana ansökningar. Den enskilde har alltid rätt till att få en ansökan om insats prövad, även om ansökan avser en insats som socialnämnden tillhandahåller utan individuell behovsbedömning.

Insatser utan individuell behovsprövning

Rådgivande samtal

Rådgivning

Beskrivning: Rådgivning syftar i regel till att ge råd och upplysningar till enskilda om vilka insatser som socialtjänsten kan förväntas ha. Rådgivande samtal kan ges vid 1–2 tillfällen för att den enskilde ska få råd, stöd eller information om var hen kan vända sig för fortsatt hjälp. Rådgivande samtal är inte detsamma som Budget och skuldrådgivning eller annan mer omfattande rådgivning.

Målgrupp: Insatsen är öppen för alla invånare i Hylte kommun.

Dokumentation: Uppgifter om enskildas personliga förhållanden ska inte dokumenteras vid genomförande av rådgivande samtal.

Stödsamtal

Stödsamtal

Beskrivning: Stödsamtal med och utan särskild manual till enskilda. Ger möjlighet att prata utifrån en viss problematik eller situation men kan även innebära att den enskilde ges information och vägledning. Genom att insatsen erbjuds som insats utan behovsprövning sänks trösklarna och kan ges till invånare i behov av insatsen, när personer själva är motiverade att ta emot insatsen.

Målgrupp och villkor: Målgrupper som erbjuds stödsamtal inom de olika verksamheterna: Exempelvis ges stödinsatsen inom barn o unga, våld i nära relation, skadligt bruk och beroende. Insatsen kan ges både till barn och till vuxna. För att det ska kunna ges till barn under 15 år behövs vårdnadshavares samtycke.

Dokumentation: Uppgifter om enskildas personliga förhållanden ska inte dokumenteras vid genomförandet av stödsamtal till ~~anhöriga~~, för att möjliggöra anonymitet och öka tillgänglighet.

Stödsamtal till anhöriga

Innehåll: Stöd och hjälp till närstående och personer med skadligt bruk och beroende, Stödet kan ges individuellt till den anhörige eller gemensamt till den anhörige och den närstående.

Målgrupp: Närstående till personer med skadligt bruk eller beroende

Dokumentation: Uppgifter om enskildas personliga förhållanden ska inte dokumenteras vid genomförandet av stödsamtal till anhöriga, för att möjliggöra anonymitet och öka tillgänglighet.

Stödgrupp kvinnor

Beskrivning: Stödgrupp som leds av en samtalsledare utifrån tema, problematik eller stödbehov. Deltagare ges möjlighet att dela erfarenheter, lära av varandra och känna igen sig i varandras upplevelser. Insatsen ges som en serie av samtal.

Målgrupp och villkor: Kvinnor som utsatts för våld i nära relation

Dokumentation: Uppgifter om enskildas personliga förhållanden ska inte dokumenteras, då det inte är lämpligt att dokumentera uppgifter som kan kopplas till enskilda individer.

Behandling

Familjebehandling

Beskrivning: Omfattar både rådgivning och stödsamtal samt deltagande i program och familjebehandling. Med eller utan specifika metoder/program.

Målgrupp och villkor: Föräldrar/omsorgspersoner till barn och unga 0–18 år. Kan inkludera barnet/den unge och hela/delar av familjen.

Dokumentation: Insatsen ska dokumenteras då det saknas särskilda skäl att undanta dokumentation. Behov av dokumentation för att följa upp ärenden.

Behandlande samtal våldsutsatta

Beskrivning:

Insatsen syftar till att ge stöd till personer som är, eller har varit, utsatta för våld i nära relation. Samtalen är av behandlande karaktär och utgår från en manualbaserad metod för att bearbeta upplevelser av våld, stärka egenmakt, främja återhämtning och förändring. Insatsen består av ett antal strukturerade samtal med utbildad behandlare. Antalet träffar anpassas efter individens behov.

Målgrupp:

Vuxna personer som utsatts eller tidigare har utsatts för våld i nära relation, oavsett kön eller relationsform.

Dokumentation: Insatsen ska dokumenteras då det saknas särskilda skäl att undanta dokumentation. Behov av dokumentation för att följa upp ärenden.

Återfallsprevention

Beskrivning: Återfallsprevention är en form av kognitiv beteendeterapi som syftar till att förebygga återfall i missbruk. Metoden syftar till att ge yttre (beteendeenriktade) och inre (kognitiva) färdigheter att påverka såväl återfalls- som nykterhetsprocessen, och därmed möjligheter att undvika återfall.

Målgrupp och villkor: Insatsen riktar sig till och vuxna som upplever sig ha beroendeproblem som rör narkotika, läkemedel, tobak och spel.

Dokumentation: Insatsen ska dokumenteras då det saknas särskilda skäl att undanta dokumentation. Behov av dokumentation för att följa upp ärenden.

Behandling av våldsutövare

Beskrivning: Manualbaserat program för våldsutövare (Samtal om våld). Behandlingen genomförs individuellt med hjälp av sju moduler med ett stort antal behandlingsverktyg som anpassas till individens behov. I en inledande modul får individen beskriva sin historia och sitt våld, ta del av våldsdefinitioner och samtala om våldets konsekvenser. Behandlaren bedömer också risker och säkerhet för partner och barn.

Målgrupp: Vuxna personer som utövat eller utövar våld i nära relation.

Dokumentation: Insatsen ska dokumenteras då det saknas särskilda skäl **att undanta dokumentation**. Behov av dokumentation för att följa upp ärenden.

Behandling av spel om pengar

Beskrivning: Manualbaserat program för personer som spelar om pengar (Vägen till spelfrihet). **Vägen till spelfrihet är en behandlingsmetod, baserad på kognitiv beteendeterapi (KBT), som syftar till att hjälpa personer med spelmissbruk (spel om pengar). Metoden går ut på att bland annat identifiera utlösande faktorer, utveckla alternativa beteenden för att hantera stress och omstrukturera destruktiva tankemönster.**

Målgrupp: Vuxna personer skadligt bruk eller beroende av spel om pengar

Dokumentation: Insatsen ska dokumenteras då det saknas särskilda skäl **att undanta dokumentation**. Behov av dokumentation för att följa upp ärenden.

Föräldrastöd

Familjerådgivning

Beskrivning: Samtalsstöd till vuxna par med relationsproblem.

Målgrupp: Vuxna par med relationsproblem.

Dokumentation: Kategoriseras som rådgivning, uppgifter om enskildas personliga förhållanden är därmed undantagna från dokumentationskravet.

Barn – och föräldragrupper

Beskrivning: Föräldragrupper som leds av en samtalsledare utifrån tema, problematik eller stödbehov. Deltagare ges möjlighet att dela erfarenheter, lära av varandra och känna igen sig i varandras upplevelser. Insatsen ges som en serie av samtal.

Målgrupp: Föräldrar/omsorgspersoner till barn och unga

Dokumentation: Kategoriseras som rådgivning, uppgifter om enskildas personliga förhållanden är därmed undantagna från dokumentationskravet.

Samarbetssamtal

Innehåll: Samarbetssamtal till separerade föräldrar som har behov av att nå enighet i frågor om vårdnad, boende och umgänge samt om barnets försörjning

Målgrupp: Separerade föräldrar med barn som är ~~upp till~~ 18 år eller äldre.

Dokumentation: Kategoriseras som rådgivning, uppgifter om enskildas personliga förhållanden är därmed undantagna från dokumentationskravet.

Social samvaro

Öppen verksamhet

Innehåll: Mötesplats/träffpunkt för social samvaro och möjlighet till rådgivande samtal.

Målgrupp: Vuxna personer över 18 år med exempelvis psykisk funktionsnedsättning, seniorer, barnfamiljer samt personer med skadligt bruk eller beroende.

Dokumentation: Kategoriseras som mötesplats/träffpunkt, där det inte är nödvändigt att dokumentera uppgifter som kan knytas till specifika individer.

Övriga insatser

Budget och skuldrådgivning

Beskrivning: Rådgivning för att hantera och planera privatekonomi, och/eller ansöka om skuldsanering.

Målgrupp: Vuxna personer som inte får sin ekonomi att gå ihop och behöver rådgivning eller har problem med skulder.

Dokumentation: Insatsen ska dokumenteras då det saknas särskilda skäl ~~att undanta~~ ~~dokumentation~~. Behov av dokumentation för att följa upp ärenden.

Drogtester

Beskrivning: Enstaka tester. På föräldrars begäran kan drogtester utföras på ungdomar ifall föräldern har oro för ungdomen.

Målgrupp: Ungdom och vuxna. För barn under 15 år krävs vårdnadshavares samtycke.

Dokumentation: Uppgifter om enskildas personliga förhållanden ska inte dokumenteras, då det inte är lämpligt att dokumentera uppgifter som kan kopplas till enskilda individer.

Medling vid brott

Beskrivning: Medling avser att ge båda parter möjlighet att ställa frågor och ge svar kring delaktighet i brottslig händelse. Medling är frivilligt, ersätter inte åtal eller eventuell rättegång, utan är ett komplement till rättsprocessen. Syftet är att minska de negativa konsekvenserna av brottsförloppet både för gärningsman och brottsutsatt.

Målgrupp: Barn i ålder 13–18 år som är brottsutsatta eller begått brott.

Dokumentation: Kategoriseras som rådgivning, uppgifter om enskildas personliga förhållanden är därmed undantagna från dokumentationskravet.

Tabell: Kultur och folkhälsoförvaltningens insatser utan behovsprövning

Insatstyp	Lagstöd (SoL)	Exempel på metoder/arbetssätt	Undantas dokumentationskrav?	Skäl vid undantag från dokumentationskrav	Risk- och konsekvensanalys
Behandling av spel om pengar (individuell insats)	10 kap. 1 § 13 kap. 10 §	Manualbaserat program för personer som spelar om pengar (Vägen till spelfrihet)	Nej		
Behandlande samtal för våldsutsatta (individuell insats)	10 kap. 1 § 11 kap 5 § 13 kap. 10 §	Utgår från en manualbaserad metod för att bearbeta upplevelser av våld.	Nej		
Behandling av våldsutövare (individuell insats)	10 kap. 1 § 13 kap. 8 §	Manualbaserat program för våldsutövare (Samtal om våld)	Nej		
Budget- och skuldrådgivning (individuell insats)	10 kap. 1 § 11 kap. 5 § 13 kap. 2 §	Rådgivning för att hantera och planera privatekonomi, och/eller ansöka om skuldsanering	Nej		
Drogtester (individuell insats)	10 kap. 1 § 13 kap. 10 §	På föräldrars begäran kan drogtester utföras på ungdomar ifall föräldern har oro för ungdomen.	Ja	2) a. – Anonymitet	Dokumentation kan minska ungdomars benägenhet att delta. Risk för utebliven kontakt och minskad trygghet. Konsekvenserna kan hanteras genom anonym statistikföring och tydlig information till deltagare.
Familjebehandling (individuell insats)	10 kap. 1 § 11 kap. 5 §	Psykosocialt stöd och/eller specifika metoder/program som ex Trappan, A-CRA, Repulse	Nej		
Familjerådgivning (individuell insats)	10 kap. 1 § 13 kap. 4 §	Familjerådgivande samtal	Ja	1) Rådgivning	
Barn – och föräldragrupper (gruppverksamhet)	10 kap. 1 § 11 kap. 5 §	Program som ex ABC, LFT, och "Fem gånger mer kärlek", Nova	Ja	2) b. – Öppen verksamhet	Insatsen har ett generellt och förebyggande syfte och riktar sig till föräldrar som på eget initiativ söker stöd. Risk att deltagande minskar om integritet inte värnas. Samtidigt är uppföljning på individnivå inte avgörande för insatsens kvalitet.

Medling vid brott (individuell insats)	10 kap. 1 § 18 kap. 9 §	Medlande samtal	Ja	1) Rådgivning	
Rådgivning (individuell insats)	10 kap. 1 § 11 kap. 5 §	Rådgivande samtal via telefon/digitala kanaler	Ja	1) Rådgivning	
Samarbetssamtal (individuell insats)	10 kap. 1 § 13 kap. 6 §	Rådgivande samtal	Ja	1) Rådgivning	
Stödgrupp kvinnor (gruppverksamhet)	10 kap. 1 § 11 kap. 5 § 13 kap. 1 §	Psykosocialt stöd och/eller specifika metoder/program. Insatsen erbjuds endast till kvinnor, då det är denna målgrupp som står majoriteten av våldsutsatta.	Ja	2) a. – Anonymitet	Dokumentation kan verka avhållande och skapa otrygghet i gruppen. Risk för minskad tillgång till stöd och svårare att nå utsatta målgrupper. Bedömningen är att nyttan med undantag överväger, med anonym uppföljning som stöd. Individuell uppföljning av stödet är inte nödvändig för insatsens ändamålsenlighet.
Stödsamtal (individuell insats)	10 kap. 1 § 11 kap. 5 §	Psykosocialt stöd och/eller specifika metoder/program utifrån individens ålder och mognad	Ja		Om dokumentation krävs finns risk att individer avstår från stöd. Det kan påverka både tillgänglighet och tidig upptäckt av behov. Individuell uppföljning av stödet är inte nödvändig för insatsens ändamålsenlighet. Dokumentation på verksamhetsnivå möjliggör tillräcklig uppföljning.
Stödsamtal till anhöriga (individuell insats/ gruppverksamhet)	10 kap. 1 § 11 kap. 5 §	Stöd och hjälp till närstående och personer med skadligt bruk och beroende, ex CRAFT (Community Reinforcement Approach and Family Training)	Ja	2) a. – Anonymitet	Om dokumentation krävs finns risk att individer avstår från stöd. Det kan påverka både tillgänglighet och tidig upptäckt av behov. Individuell uppföljning av stödet är inte nödvändig för insatsens ändamålsenlighet. Dokumentation på verksamhetsnivå möjliggör tillräcklig uppföljning.
Återfallsprevention (individuell insats)	10 kap. 1 § 13 kap. 10 §	Program för att förebygga återfall i missbruk.	Nej		
Öppen verksamhet (gruppverksamhet och/eller individuell insats)	10 kap. 1 § 13 kap. 10 §	Mötesplats/träffpunkt med möjlighet till rådgivande samtal	Ja	2) b. – Öppen verksamhet	Individbaserad dokumentation bedöms inte ändamålsenlig för insatsen, som är av öppen karaktär. Riskerna kopplas främst till begränsad verksamhetsutveckling, men konsekvenserna är små om uppföljning sker aggregerat.